

**KUNTA
LIITTO**

Kommun-
förbundet

Kuntien tilannekuva ja parlamentaarinen työ

Päijät-Häme 20.2.2026

Toimintaympäristö

- **Julkistalouden** pitkän aikavälin niukkeneva näkymä
- Mittava ja alati kasvava **infran korjausvelka**
- **Puolustusmenojen** kasvu pitkälle tulevaan
- EU:sta tuleva **kasvava sääntely** ja sen myötä vaativat uudet tehtävät
- **Kyberturvallisuusosaamisen** korostuminen
- **Uudet teknologiat ja digitalisaatio** – ja niiden luomat vaatimukset osaamiselle

Väestönmurros eli syntyvyyden lasku, ikääntyminen, keskittyvä maahanmuutto ja kaupungistuminen vaikeuttavat ennennäkemättömällä tavalla kuntien mahdollisuuksia järjestää palveluita.

Muutos on vääjämätön sekä väestöään menettävissä kunnissa että kasvavissa kaupungeissa.

Miksi tarvitsemme parlamentaarisen työn?

- **Väestönmurroksen seurauksena** useat kunnat ovat suurissa vaikeuksissa järjestää palveluja tulevaisuudessa. Erot etenkin kuntien veroprosenteissa ovat repeämässä.
- Myös **kuntademokratia on vaikeuksissa**: äänestysprosentti laskee ja ehdokkaita on yhä vaikeampi löytää.
- Tarvitsemme kuntaperusteisen järjestelmän, jossa **palveluiden saavutettavuus, kansalaisten yhdenvertaisuus ja rahoitusjärjestelmän kestävyys ovat tasapainossa**, ja jossa rahoitus perustuu kuntien nykyisiin tehtäviin.
- Palvelujen tehokasta ja laadukasta järjestämistä ei ratkaista vain paikallisilla ratkaisuilla. **Tarvitaan kansallinen yhteisymmärrys kuntien tehtävistä ja niistä edellytyksistä, jotka kunnilla on oltava niistä selviytyäkseen.**
- Tavoitteena on oltava sellainen järjestelmä, jossa **kunnat voivat luottaa valtioon ja valtio kuntien kykyyn toimia tehokkaasti ja vaikuttavasti, itsehallintonsa puitteissa.**

Parlamentaarisen työn tavoitteeksi on asetettu:

- Näkemys siitä, minkälainen **kuntaperusteinen järjestelmä** pystyy kestävästi ja vaikuttavasti edistämään Suomen kuntalaisten toimivia palveluita myös tulevaisuudessa.
- Yhteinen ymmärrys kuntien tilanteesta ja tulevaisuuden kehityssuunnista
- Näkemys kuntien palvelulupauksesta
- **Suuntaviivat seuraavalla vaalikaudella käynnistettävien, kuntia koskevien uudistusten pohjaksi.**

Kuntaperustaisen
järjestelmän
pelastusoperaatio

Työssä käsiteltäviä teemoja ovat ainakin kuntien

- Taloudellinen tilanne ja kestävyys,
- Kuntien vastuulla olevat lakisääteiset palvelut
- Yleisen toimialan tehtävät
- Palvelulupaus
- Erilaistuminen
- Demokratia ja kuntien itsehallinto
- Kuntien välinen yhteistyö ja kuntarakenne
- Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön tavat ja yhdyspinnat sekä valtion kuntiin kohdistama ohjaus.

Kuntaliiton lupaus

Sitoudumme

- Avoimeen keskusteluun
- Ongelmien läpivalaisuun
- Perusteltuihin muutoksiin

**Kunnat voivat toimia
myös itse ja tehdä
yhteistyötä**

Ajankohtainen valtionavustus

suomi | [svenska](#)

Kuntien välistä yhteistyötä perusopetuksen järjestämisessä vahvistetaan 8 miljoonalla

opetus- ja kulttuuriministeriö

15.1.2026 9.30 TIEDOTE

Opetus- ja kulttuuriministeriö on avannut valtionavustushaun kuntien välisen yhteistyön vahvistamiseen perusopetuksen järjestämisessä. Hankeavustuksen tavoitteena on kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen perusopetuksen yhdenvertaisen saavutettavuuden turvaamiseksi, kun perusopetuksen oppilasmäärä kääntyy voimakkaaseen laskuun.

Väestönmuutos vaikuttaa perusopetuksen järjestämisedellytyksiin erityisesti pienissä kunnissa. Avustusta kohdennetaan erityisesti väestökehitykseltään vaikeassa asemassa oleviin pieneneviin kuntiin.

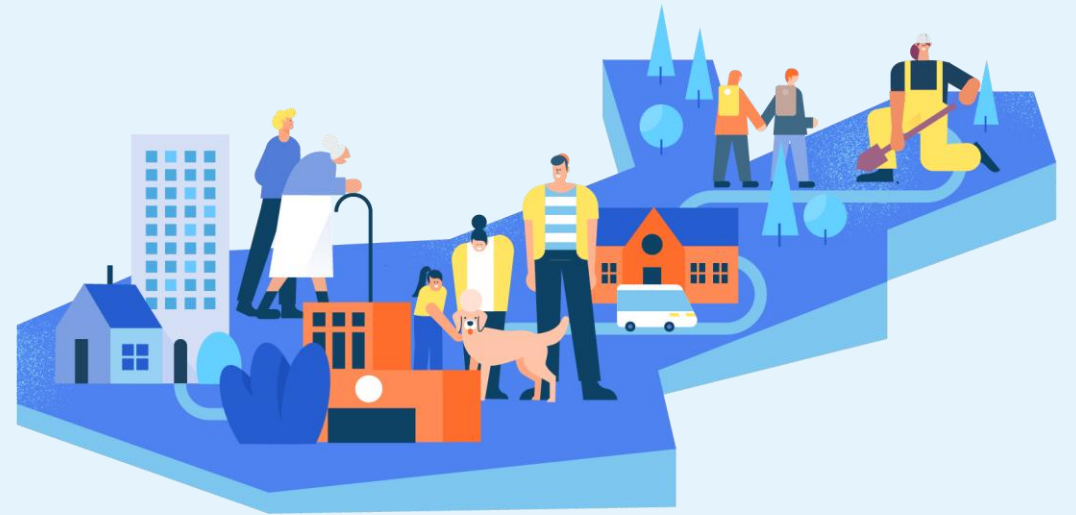
Avustusta on haettavissa vuosille 2026–2028 (31.7.2028 saakka) yhteensä 8 miljoonaa euroa.

Linkki:

<https://www.haeavustuksia.fi/fi/haku/va-okm-2026-4/hakuilmoitus/perustiedot>

Pohdittavaa kunnille

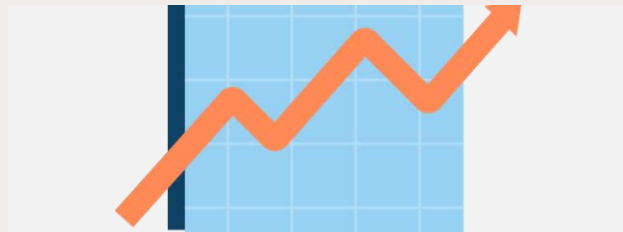
- Miten valmistaudutte vääjäämättömään muutokseen?
- Miten laajasti yhteistyöstä palveluiden järjestämisessä on keskusteltu seudullisesti?
- Onko kuntaliitos tabu?

Kuntien tilannekuva väestönmurroksessa

Kuinka tehtiin?

Pohjalla kolme väestöskenaariota

- MDI:n perusuraskenaario 2040
- Kasvavat maakuntakeskukset skenaario 2040
- Voimakkaasti suurimpiin kaupunkeihin keskittyvä kasvu

Kuntatalouden pitkänäkymä väestöskenaarioissa

- Tarkastelut kuntatyypeittäin

Skenaarioiden vaikutukset varhaiskasvatukseen ja opetuksen palveluiden käyttäjämääriin

- Siis lapsiin ja nuoriin

Asukasluvun muutos nykyhetkestä vuoteen 2040 ”Voimakkaammin keskittyvässä” ja ”Kasvavat maakuntakeskukset”-skenaarioissa

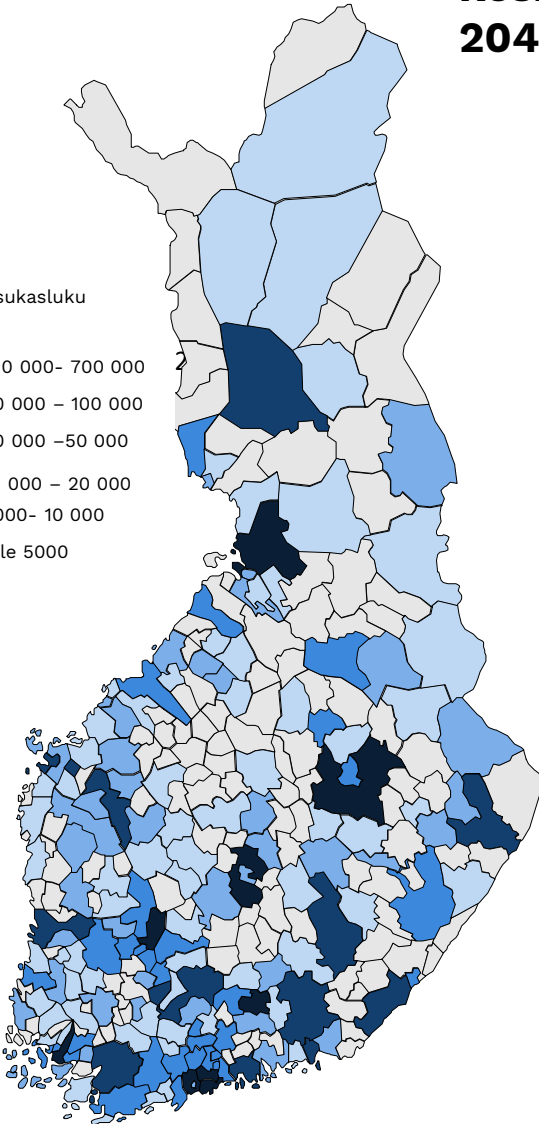
Asukasluku 2024, perusura

Kuntien lukumäärä

9
12
33
42
67
129

Asukasluku

100 000- 700 000
50 000 - 100 000
20 000 -50 000
10 000 - 20 000
5000- 10 000
Alle 5000

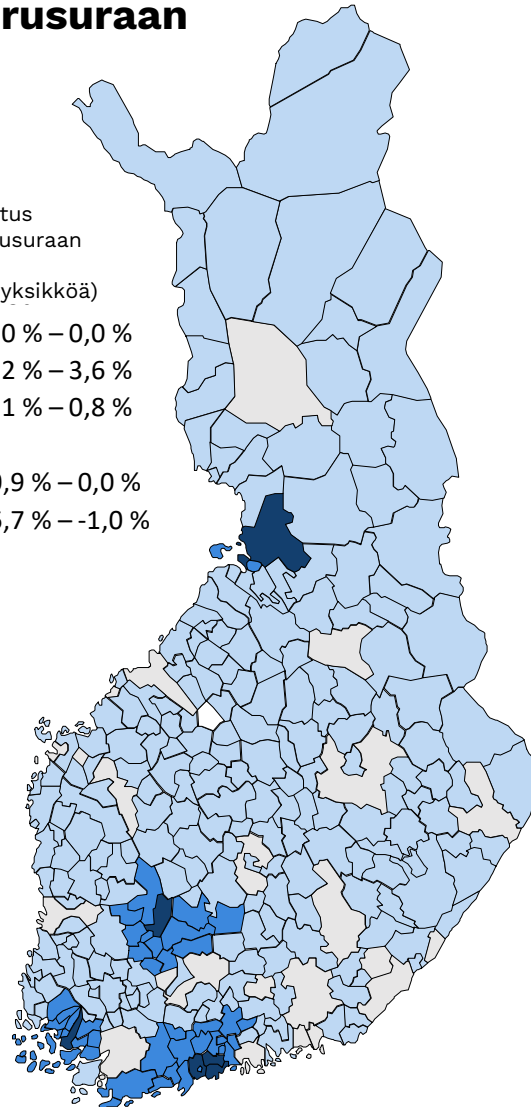
Voimakkaammin keskittyvä skenaario 2040, erotus perusuraan

Kuntien lukumäärä

0
6
43
221
21

Erotus perusuraan (%-yksikköä)

0,0 % - 0,0 %
1,2 % - 3,6 %
0,1 % - 0,8 %
-0,9 % - 0,0 %
-6,7 % - -1,0 %

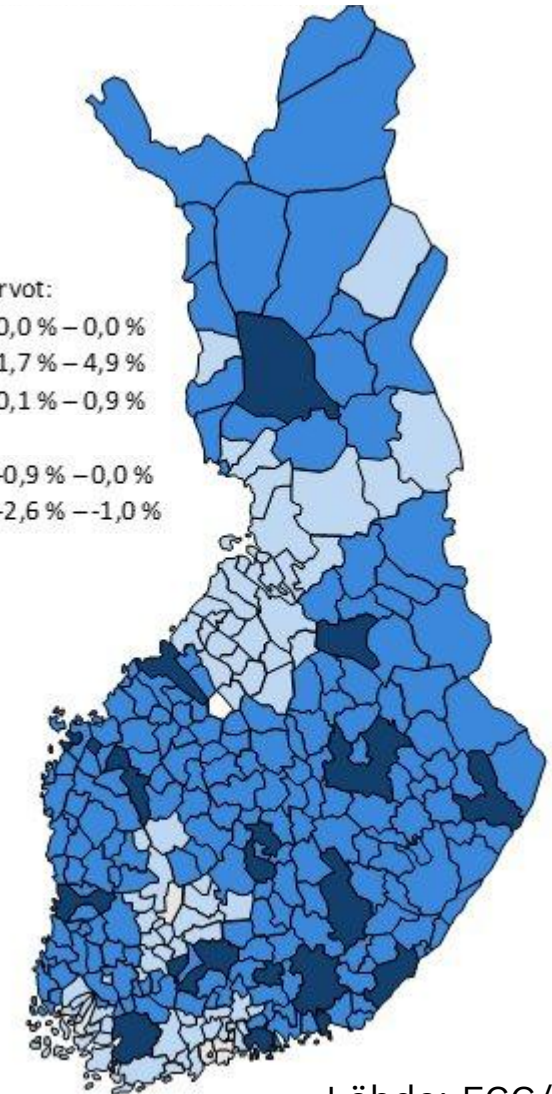
Maakuntakeskukset 2040, erotus perusuraan

Lkm:

0
17
188

Arvot:

0,0 % - 0,0 %
1,7 % - 4,9 %
0,1 % - 0,9 %
-0,9 % - 0,0 %
-2,6 % - -1,0 %

Kuntatalouden ja palveluiden kokonaiskuvan näkökulmasta väestöskenaarioilla ei ollut merkitystä.

**Jo vuonna 2032
peruskoulussa on
96 000 oppilasta
nykyhetkeä vähemmän**

Sivistystoimi on kunnan suurin toimiala taloudellisesti ja toiminnallisesti

- **Kunnat käyttivät vuonna 2025 lähes 15 miljardia euroa**
 - **Varhaiskasvatukseen**
 - **Esiopetukseen**
 - **Perusopetukseen**
 - **Toisen asteen koulutukseen**

60 % kuntien
budjetista

- Henkilöstökulut muodostavat noin puolet palveluiden menoista.
- Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämisen **kustannukset eivät laske samassa suhteessa kuin ikäluokat pienenevät!**
- Kuntataloudessa toimintakulujen kehitys on suhteutettava lapsimäärän kehitykseen.

Vieraskielisten lasten osuus peruskouluissa oli vuonna **2024** n. **13,6 %**.

Vuoteen **2030** mennessä osuus nousee jopa **19 %:iin** eli kasvaa noin **18 000 oppilaalla**.

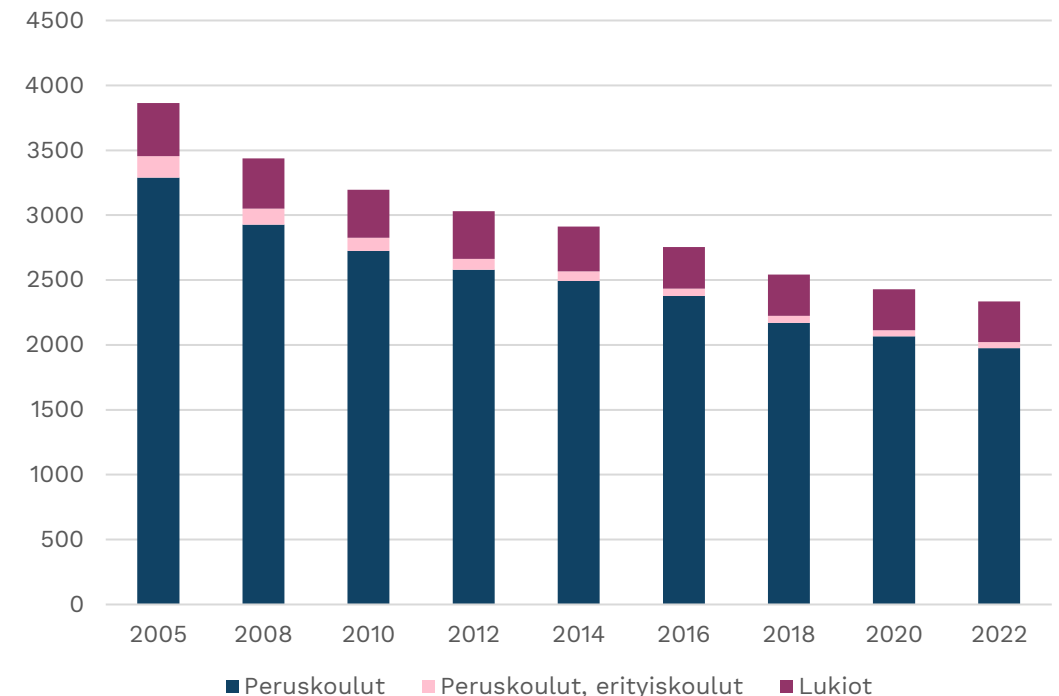
Lasten lukumäärän väheneminen tuntuu erityisesti yläkouluissa ja toisella asteella.

- Sellaisten kuntien lukumäärä, joissa ei saada muodostettua kaksisarjaista yläkoulua **kaksinkertaistuu** vuoteen 2040 mennessä.
- Tämä on ongelma erityisesti sen vuoksi, että yläkouluihin tarvitaan **useita aineenopettajia**, joilla täytyy olla tarpeeksi opetettavaa.
- Samat opettajat opettavat myös pienissä lukioissa, joista niin ikään alkaa opiskelijat käydä vähiin. Vuonna 2040 meillä on 65 sellaista kuntaa, joissa nyt on lukio, joissa on enää alle 40 lukiolaista tai jopa vähemmän.

Kuntien rakennuskannan tulevaisuus

- Lasten määrän lasku ja kuntien paineet alentaa tilakustannuksia johtavat **koulujen ja päiväkotien määrän vähenemiseen myös jatkossa.**
- Hyvinvointialueiden palveluverkkojen supistumisen vuoksi noin **kolmasosa kuntien sote-kiinteistöistä on jatkossa tarpeettomia.**
- **Liikunta- ja kulttuurirakennuksien tekninen kunto on yleisesti samankaltainen kuin koulurakennuksilla.**
- Käytöstä poistuva rakennuskanta haaste myös **kaukolämpöyhtiöille**, joille kunnat (kuntien rakennuskanta) on usein merkittävä asiakas.

Koulujen määrä vuosina 2005-2022

Toimintakatteen erot kasvavat huomattavasti

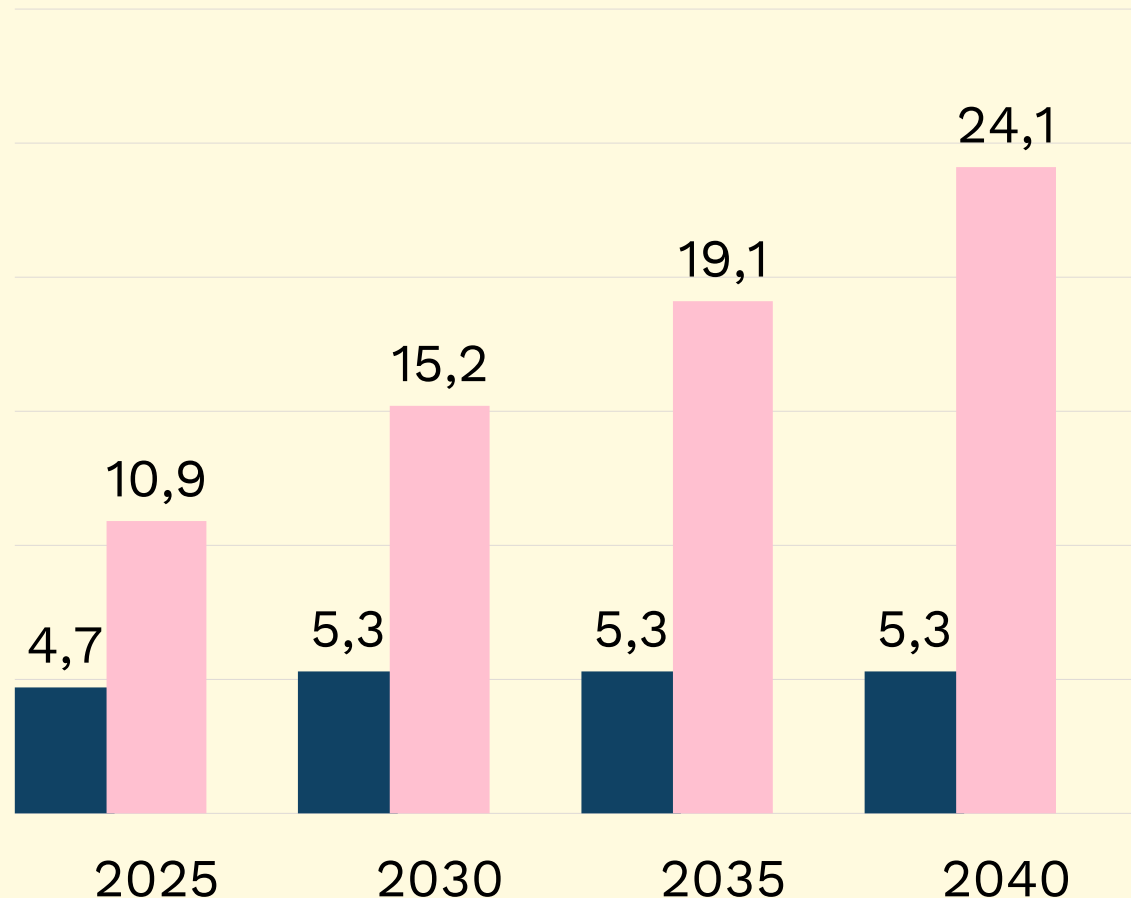
Maaseutumaisten kuntien ryhmän ero toimintakatteessa C6-kaupunkeihin on

yli 1 400 euroa

asukasta kohden vuoteen 2040 mennessä.

Erot kuntaverotuksessa uhkaavat kasvaa ennennäkemättömästi

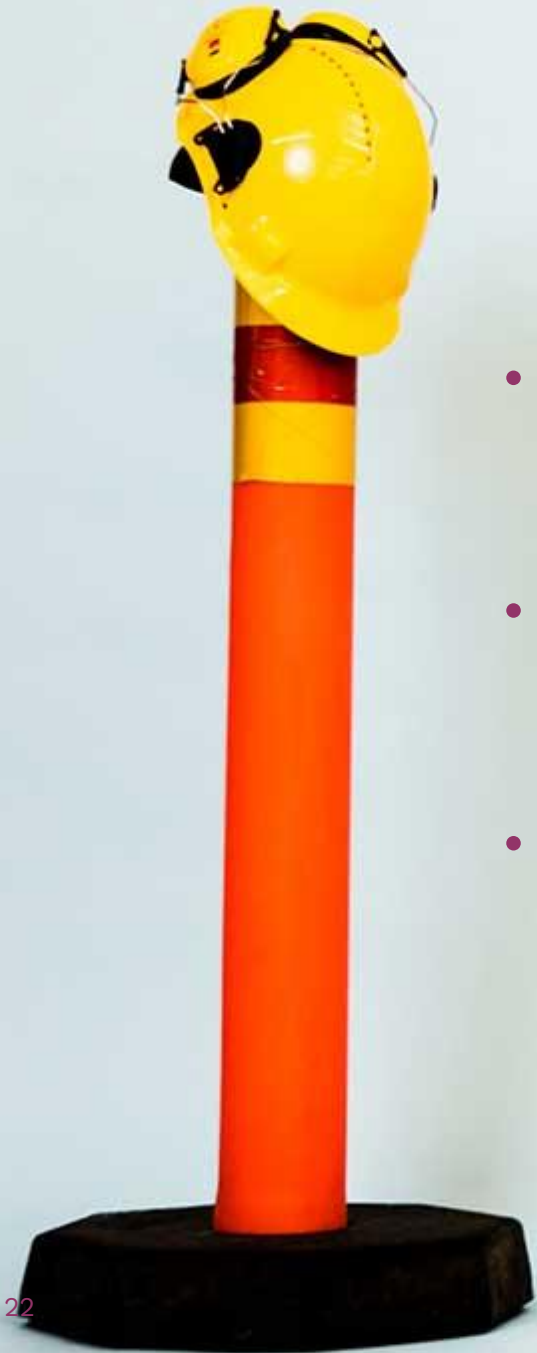
■ Alin veroprosentti ■ Ylin veroprosentti

Kuntaveroprosentit vaihtelevat jo nyt merkittävästi: alin veroprosentti on Kauniaisissa 4,7 % ja ylin Pomarkussa 10,9 %.

Tulevaisuudessa kaikissa kuntatyypeissä on paine nostaa veroja. Vuoteen 2040 mentäessä korkeimmat kunnallisveroprosentit voivat olla jopa yli kaksinkertaisia nykyiseen nähden.

Tällöin korkein kuntaveroprosentti voisi olla yli 24 prosenttia, ja toisaalta matalin noin 5 prosenttia.

Tiivistelmä talouden skenaariotarkastelusta

- Erot kuntien tuloissa ovat kasvaneet, mikä vaikuttaa myös niiden **kykyyn tuottaa laadukkaita palveluita ja investoida tulevaisuuteen.**
- **Veroprosenttien hajonta kasvaa erittäin suureksi,** olettaen että kuntien velkaantuminen pidetään hallinnassa.
- Skenaariotarkasteluiden perusteella **korkeimmat veroprosentit ovat niin suuria, että voidaan kysyä ovatko ne käytännössä edes mahdollisia.**

Mikä on kuntien palveluita koskeva palvelulupaus väestöään voimakkaasti menettävillä alueilla, kun resursseja tarvitaan myös kaupunkien väestönkasvun hallintaan?

Mitä palveluita kansalainen voi perustuslain ja perusoikeuksien perusteella odottaa saavansa **asuinpaikasta riippumatta**?

Miten lähellä palvelun tulee olla, jotta se voi olla **tosiasiallisesti saavutettava**.

Kuinka paljon palvelu **saa maksaa**, jotta se on asukkaalle saavutettava ja kansalaiset **yhdenvertaisia**?

Kuinka paljon korkeammat yksikkökustannukset voidaan hyväksyä väestöään menettävien alueiden palveluiden saatavuuden/saavutettavuuden ylläpitämiseksi?

Kuinka paljon tulopohjaa on mahdollista tasata väestöään menettävien alueiden hyväksi kun kaupunkien omatkin tarpeet ovat suuret.

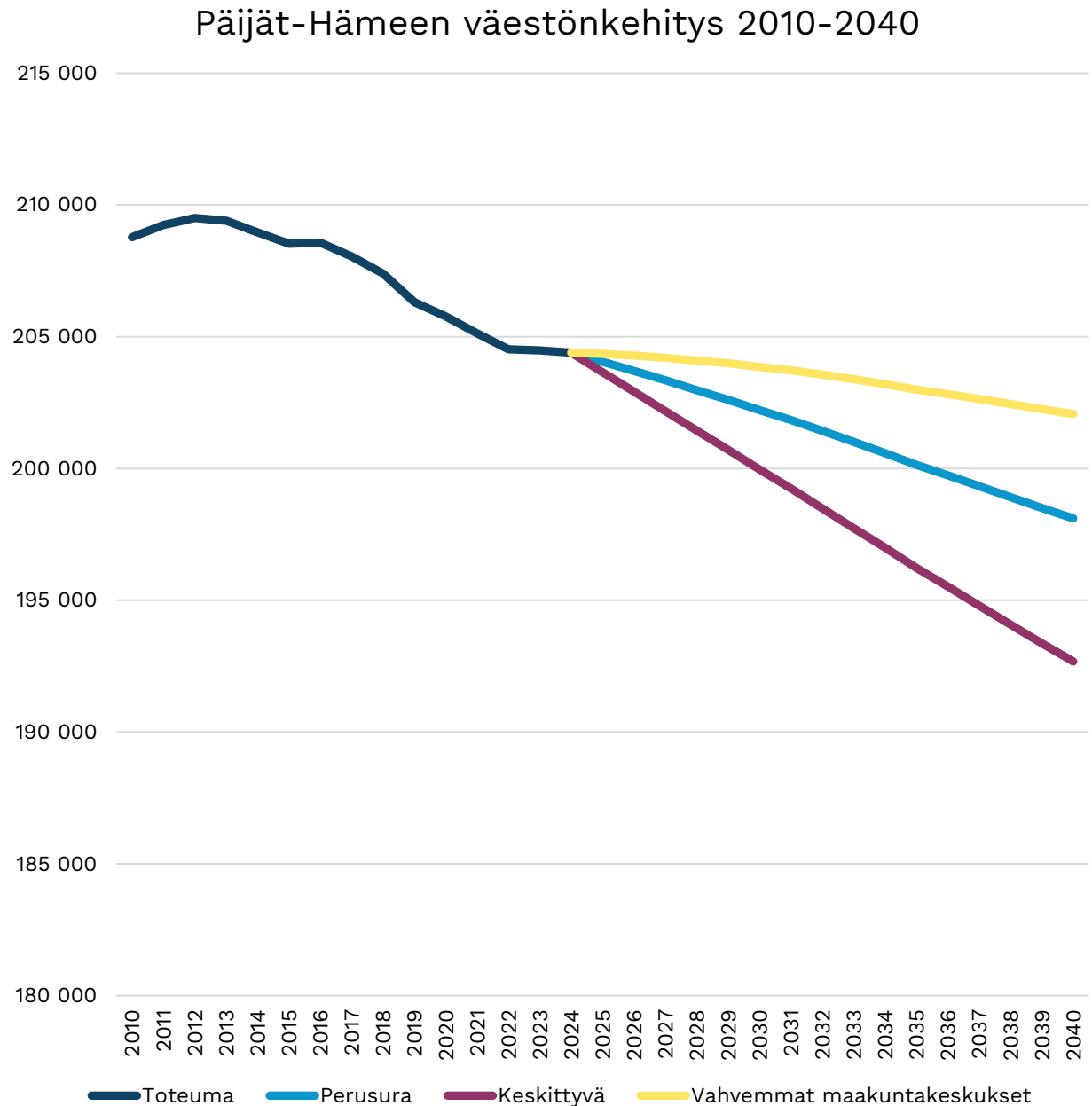
Millaisilla ratkaisuilla tällainen palvelulupaus on mahdollista toteuttaa tehokkaimmin?

Entä Päijät-Häme?

Toteutunut ja ennakoitu väestönkehitys Päijät-Hämeen maakunnassa

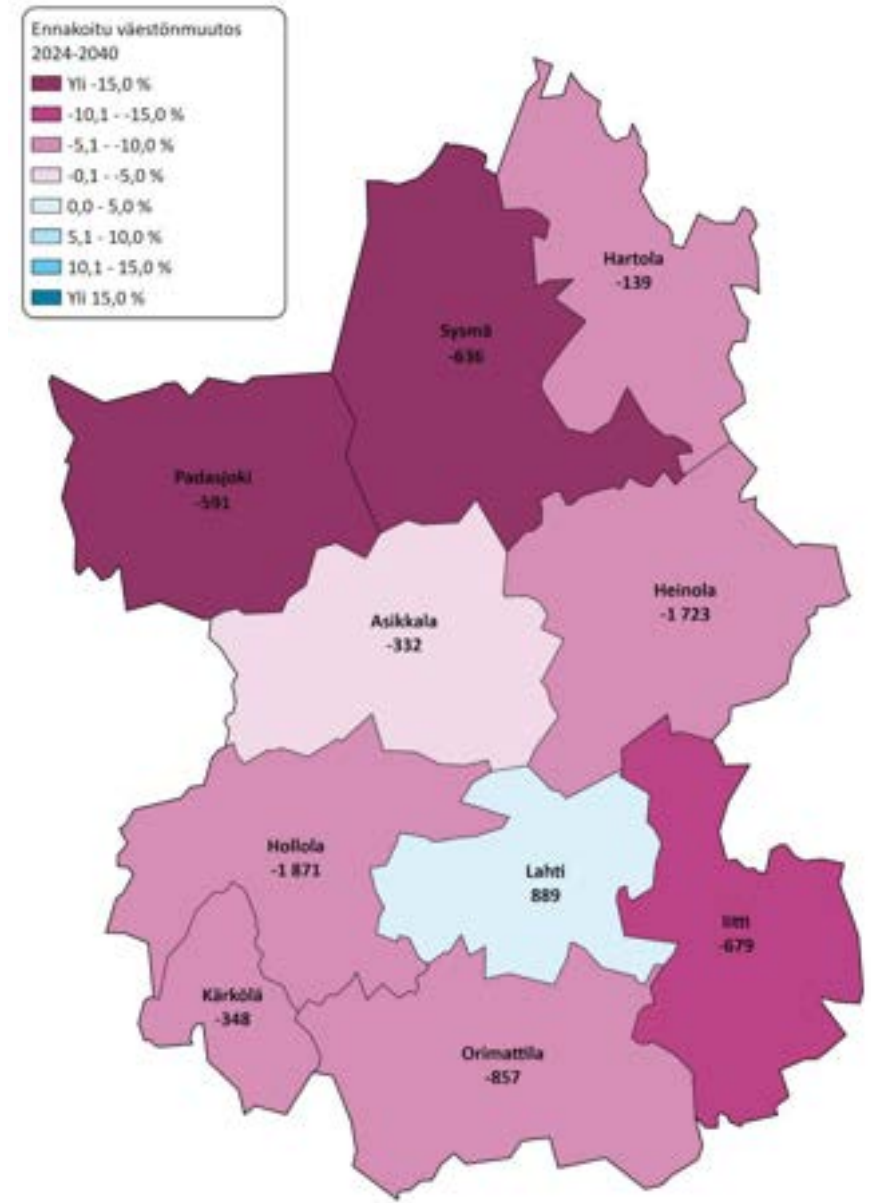
- **Vuosien 2010-2024 aikana** Päijät-Hämeen väestö väheni **4 383 asukkaalla eli 2,1 prosentilla.**
- **Päijät-Hämeen väestön ennakoitaan laskevan jokaisessa skenaariossa vuosien 2024-2040 aikana.**
- Laskua ennakoitaan tapahtuvan skenaariosta riippuen noin 2 330 – 11 710 henkilöllä eli 1,1 – 5,7 prosentilla ajanjakson aikana.
- **Väestönlaskun taustalla ennakoitaan olevan erittäin negatiivinen luonnollinen väestönlisäys.**

Ennakoitu väestönmuutos Päijät-Hämeen kunnissa

Viereisessä ja seuraavan dian kartoissa kuvataan ennakoitua väestönmuutosta perusuran skenaariossa vuosien 2024-2040 aikana.

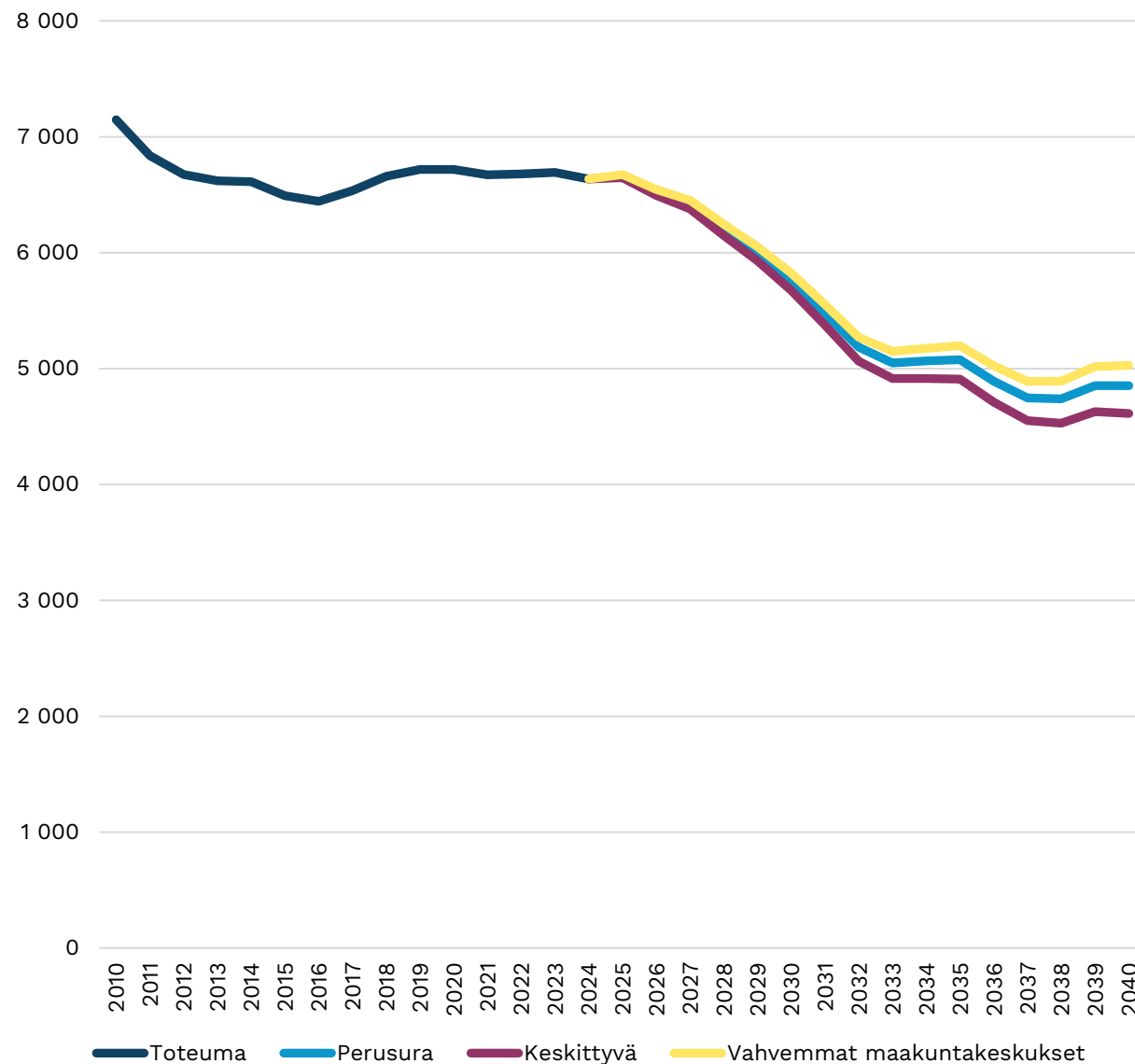
- **Päijät-Hämeessä väestön ennakoitaan kasvavan Lahdessa (+0,7 %), mutta laskevan kaikissa muissa kunnissa vuosien 2024-2040 aikana.**
 - Laskua ennakoitaan tapahtuvan eniten Padasjoella (-21,9 %), Sysmässä (-18,5 %) ja Iitissä (-10,6 %).
 - Laskua ennakoitaan tapahtuvan vähiten Asikkalassa (-4,2 %), Orimattilassa (-5,5 %) ja Hartolassa (-5,5 %).

13–15-vuotiaiden kehitys Päijät-Hämeen maakunnassa

- **Vuosien 2010–2024 aikana** Päijät-Hämeen 13–15-vuotiaiden määrä väheni **512 henkilöllä eli 7,2 prosentilla.**
- **Päijät-Hämeen 13–15-vuotiaiden määrrien ennakoitaan vähentyvän jokaisessa skenaariossa erittäin voimakkaasti vuosien 2024–2040 aikana.**
- Laskua ennakoitaan tapahtuvan skenaariosta riippuen noin 1 610 – 2 020 henkilöllä eli 24,2 – 30,5 prosentilla ajanjakson aikana.
- Ikäryhmän kehitykseen vaikuttaa etenkin syntyvyyden mennyt kehitys, mutta myös suuremmissa määrin muuttoliike.

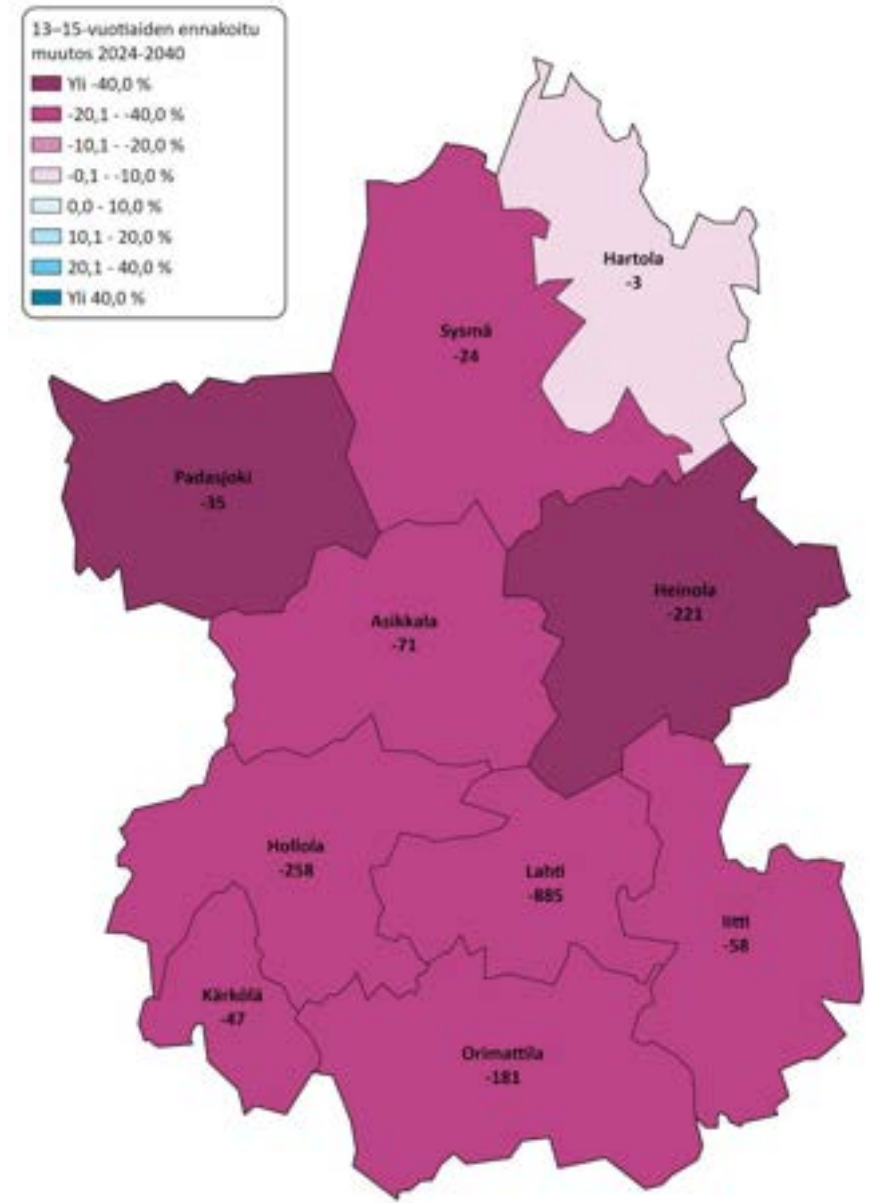
Päijät-Hämeen 13–15-vuotiaiden väestönkehitys 2010–2040

13–15-vuotiaiden ennakoitu muutos Päijät-Hämeen kunnissa

Viereisessä ja seuraavan dian kartoissa kuvataan 13–15-vuotiaiden ennakoitua muutosta perusuran skenaariossa vuosien 2024–2040 aikana.

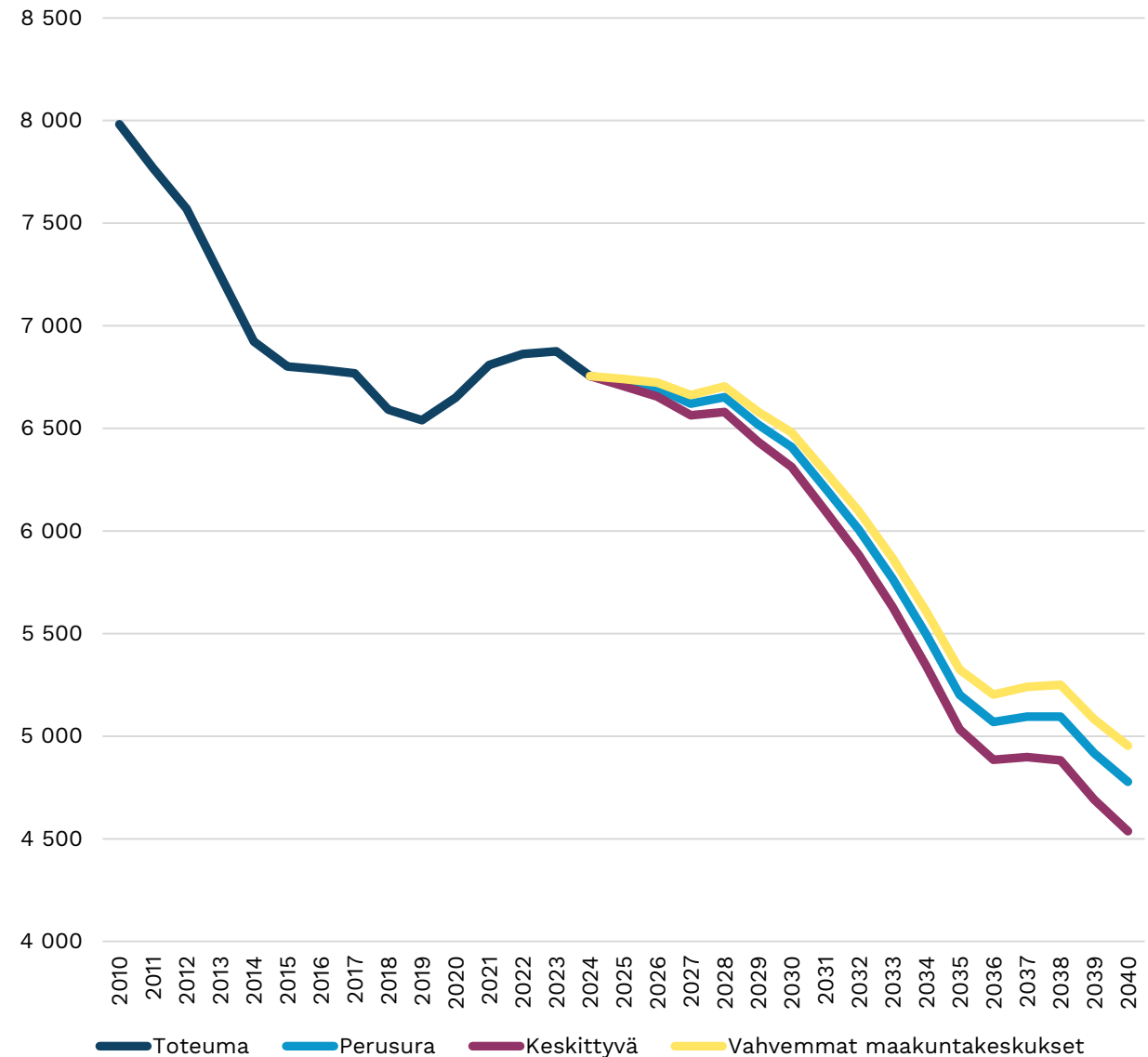
- **Päijät-Hämeessä 13–15-vuotiaiden määrin ennakoitaan laskevan jokaisessa kunnassa vuosien 2024–2040 aikana.**
 - Laskua ennakoitaan tapahtuvan eniten Padasjoella (-50,1 %), Heinolassa (-44,7 %) ja Sysmässä (-39,8 %).
 - Laskua ennakoitaan tapahtuvan vähiten Hartolassa (-6,8 %), Lahdessa (-22,4 %) ja Asikkalassa (-27,7 %).

Päijät-Hämeen 16–18-vuotiaiden väestönkehitys
2010-2040

16–18-vuotiaiden kehitys Päijät-Hämeen maakunnassa

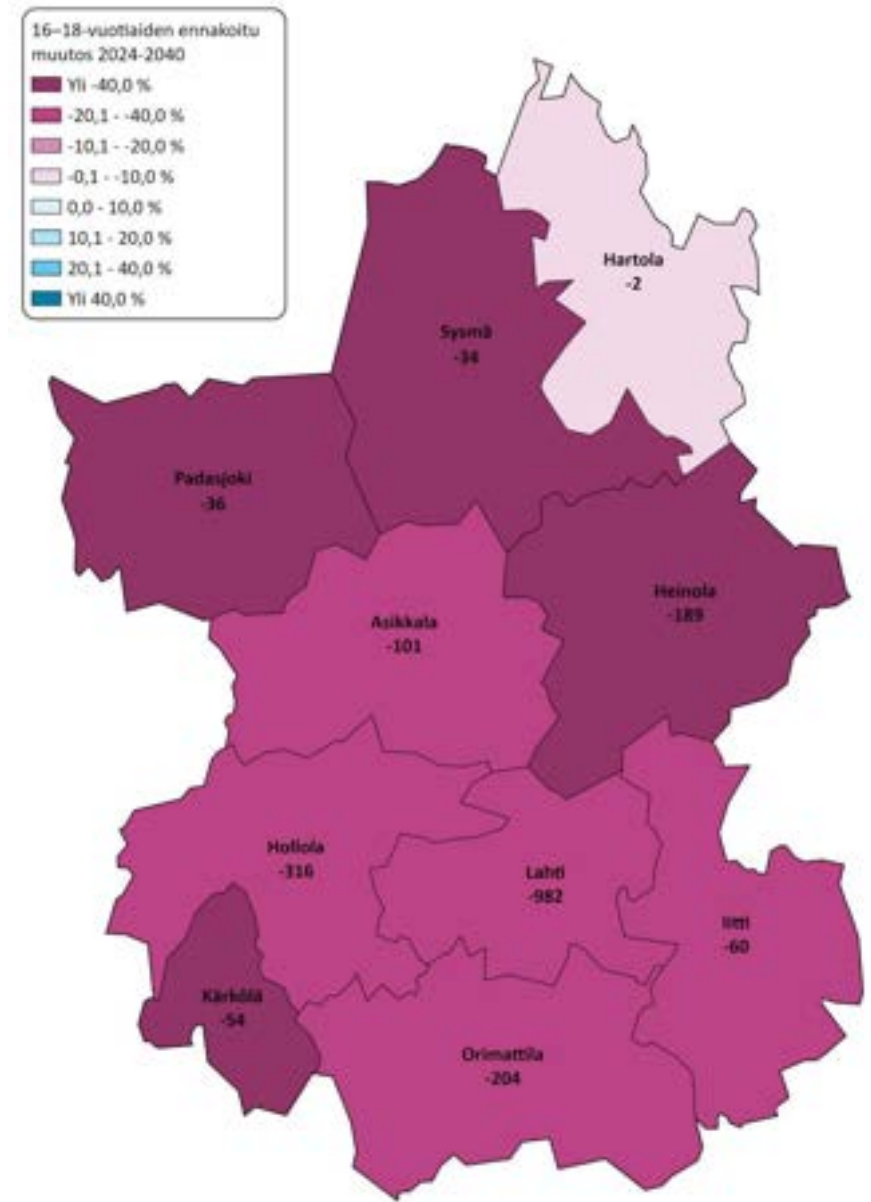
- **Vuosien 2010-2024 aikana** Päijät-Hämeen 16–18-vuotiaiden määrä väheni **1 227 henkilöllä eli 15,4 prosentilla**.
- **Päijät-Hämeen 16–18-vuotiaiden määrien ennakoitaan vähentyvän jokaisessa skenaariossa erittäin voimakkaasti vuosien 2024-2040 aikana.**
- Laskua ennakoitaan tapahtuvan skenaariosta riippuen noin 1 800 – 2 220 henkilöllä eli 26,7 – 32,8 prosentilla ajanjakson aikana.
- Ikäryhmän kehitykseen vaikuttaa muuttoliike sekä syntyvyyden mennyt kehitys.

16–18-vuotiaiden ennakoitu muutos Päijät-Hämeen kunnissa

Viereisessä ja seuraavan dian kartoissa kuvataan 16–18-vuotiaiden ennakoitua muutosta perusuran skenaariossa vuosien 2024-2040 aikana.

- **Päijät-Hämeessä 16–18-vuotiaiden määrien ennakoitaan laskevan jokaisessa kunnassa vuosien 2024-2040 aikana.**
 - Laskua ennakoitaan tapahtuvan eniten Padasjoella (-52,2 %), Sysmässä (-50,6 %) ja Kärkölässä (-45,6 %).
 - Laskua ennakoitaan tapahtuvan vähiten Hartolassa (-4,1 %), Lahdessa (-23,7 %) ja Iitissä (-32,3 %).

Jarkko Majava
Jarkko.Majava@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi

**KUNTA
LIITTO**

Kommun-
förbundet